

Etički pristup, stereotipi, predrasude i diskriminacija

Europske regulative

Sadržaj

Sudionici	1	Fleksibilnost programa obrazovanja	
Etika i moral.....	2	odraslih	15
Sudionici	3	Sudionici	17
Osobe s invaliditetom	4	Stereotipi, predrasude i	
Obrazovanje odraslih.....	5	diskriminacija	18
Etički pristup osobama s		Stavovi.....	19
invaliditetom u obrazovanju		Stereotip	21
odraslih - što je to?	6	Predrasuda	23
Sudionici	8	Diskriminacija	24
Odnos društva prema OSI		Osobe s invaliditetom	26
kroz povijest.....	9	Što možemo učiniti da ublažimo	
Prava osoba s invaliditetom.....	12	efekt predrasuda i smanjimo	
Mogućnosti osoba s invaliditetom.....	13	diskriminaciju?	28
		Sudionici	29

Europske regulative i preporuke.....	30
Međunarodni dokumenti.....	31
Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.....	32
Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda: Article 14.....	33
Konvencija o pravima osoba s invaliditetom.....	35
Konvencija o pravima osoba s invaliditetom: Članak 2	36
Konvencija o pravima osoba s invaliditetom: Članak 24	37
Konvencija o pravima osoba s invaliditetom: Članak 24, Točka 3	39

Konvencija o pravima osoba s invaliditetom: Članak 24, Točka 5	41
Direktiva (EU) 2016/2012 Europskog parlamenta i vijeća	42
Dodatni linkovi:	45

Sudionici

**Znate li razliku između etike i
morala? Što je etika, a što moral?
Opišite!**

Etika i moral

Etika označava skup načela
moralnog ponašanja nekog društva.
To je filozofska disciplina koja
proučava moral.

Moral je sustav nepisanih društvenih
pravila koje pripadnici nekog društva
prihvaćaju kao dolične, podvrgavaju im
se i na taj način reguliraju međuljudske
odnose. Ta pravila nisu apsolutno
važeća i kršenje istih ne dovodi (uvijek)
do pravnih posljedica.

Sudionici

Tko su osobe s invaliditetom?

Opišite!

Osobe s invaliditetom

~~DISABILITY~~

Osobe s invaliditetom su one koje imaju dugotrajna tjelesna, mentalna, intelektualna ili osjetilna oštećenja, koja u međudjelovanju s različitim preprekama mogu sprječavati njihovo puno i učinkovito sudjelovanje u društvu na ravnopravnoj osnovi s drugima (UN, 2006).

Termin „osoba s invaliditetom” ima pravnu osnovu te zakon jasno propisuje stupanj i vrstu oštećenja koji rezultira statusom osobe s invaliditetom.

Također, uz taj status vezuju se drugi pravni ishodi poput naknada, oblika zdravstvenih usluga, prednosti pri zapošljavanju i sl.

Obrazovanje odraslih

Termin „cjeloživotno obrazovanje“ označava sve prisutnji zahtjev modernog društva za kontinuiranim učenjem u svim životnim dobima.

S druge strane, privilegija modernog društva je što je pravnim temeljima naloženo da je obrazovanje svakog čovjeka njegovo pravo.

Etički pristup osobama s invaliditetom u obrazovanju odraslih - što je to?

Etički pristup osobama s invaliditetom u obrazovanju odraslih jest pristup koji pripadnici društva percipiraju moralnim. Što je moralno, procjenjuje se za svaku specifičnu situaciju posebno.

Etika je filozofska disciplina, te je odluka o tome što je moralno prepuštena društvu. Međutim, kada se nemoralnim ponašanjem čini značajna šteta pripadniku tog društva, onda je uobičajeni slijed da se takva ponašanja implementiraju u zakonodavstvo, odnosno da provođenje takvih ponašanja rezultira specifičnim propisanim posljedicama po tu osobu.

Stoga, važno je razmatrati etičnost postupaka društva kako bi svi bili jednako zaštićeni zakonom.

Sudionici

Bi li se uopće od osoba s invaliditetom trebalo očekivati uključivanje u obrazovanje odraslih? Bi li se trebalo dopustiti uključivanje u obrazovanje odraslih?

Odnos društva prema OSI kroz povijest

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Odnos društva prema osobama s invaliditetom karakteriziraju modeli koji su se mijenjali kroz povijest, a svaki je od njih imao određeni pristup i poimanje invaliditeta.

Model milosrđa ili vjerski model promatra osobu kao žrtvu. Poima osobu s invaliditetom kao da sama nije u mogućnosti voditi neovisan život i brigu o sebi. Invaliditet se smatra deficitom dok su osobe, ovisno o vrsti invaliditeta, prikazivane kao da ne mogu učiti, raditi i sudjelovati u normalnim životnim aktivnostima.

Smatra se da trebaju pomoć milosrđa, institucija, specijalnih škola i sl. Zbog nametljivosti ovakvih stavova ponekad osobe s invaliditetom same počinju razmišljati na taj način i osjećati se „nemoćnima“ kada to nisu.

Medicinski ili genetski model usmjerava se na medicinske specifičnosti osobe, na njeno oštećenje gledajući na osobu kao objekt kliničke intervencije, kao problem koji zahtjeva korekciju i rehabilitaciju.

Medicinski model stavlja osobu u medicinsku kategoriju i smatra da se problem nalazi unutar pojedinca, tj. da osoba s invaliditetom treba medicinsku pomoć kako bi se integrirala u društvo. Model je razvojem društva zamijenjen socijalnim jer je etiketirao osobe prema njezinim oštećenjima.

Socijalni model stavlja pojedinca u centar odlučivanja pri donošenju odluka koje se odnose na njega i naglašava da je problem u društvenoj strukturi, a ne u pojedincu.

Ovaj model ističe da je društvo to čiji odnos, neznanje, predrasude i strahovi dovode osobe s invaliditetom u nepovoljan položaj, odnosno da društvene prepreke dovode do njihove diskriminacije.

Prema tome, problem nisu individualna ograničenja bilo koje vrste, već neuspjeh društva u osiguravanju primjerenih mjera koje bi rezultirale potpunim uključenjem osoba s invaliditetom u socijalnu sredinu.

Prava osoba s invaliditetom

Temeljni dokumenti koji propisuju prava osoba s invaliditetom u području obrazovanja odraslih jesu Povelja o temeljnim pravima Europske unije, koja jasno nalaže da svi ljudi imaju pravo na obrazovanje, te Konvencija o pravima osoba s invaliditetom, koja propisuje specifične postupke koje je potrebno provesti kako bi se ostvarilo pravo na obrazovanje za OSI.

Mogućnosti osoba s invaliditetom

Mogućnosti, odnosno teškoće osoba s invaliditetom jesu toliko raznovrsne koliko su raznovrsni poremećaji i bolesti koje te osobe imaju u interakciji s raznolikošću samih osoba po mnogim ostalim bitnim karakteristikama.

Jasno je, stoga, da je raspon mogućnosti osoba s invaliditetom neizmjereno širok te ga je nemoguće predvidjeti samo na osnovi informacije o statusu osobe s invaliditetom.

Svaki čovjek predstavlja kompleksnu
jednadžbu tjelesnih i psihičkih
osobina s jedne strane, a osobi s
invaliditetom tu jednadžbu dodatno
komplicira specifičnost vrste i stupnja
njezinog oštećenja.

Konačno, upravo uslijed svega
navedenog od neprocjenjive je
važnosti osobi s invaliditetom
pristupiti kao čovjeku s jedinstvenim
spletom osobina i mogućnosti.

Fleksibilnost programa obrazovanja odraslih

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

**Fleksibilnost pružatelja usluga
obrazovanja odraslih je važan
aspekt koji predodređuje mogućnost
uključivanja šireg spektra ljudi.**

Preporuke za pružatelje usluge
obrazovanja odraslih:

- **Biti otvoren za različitosti
tijekom kreiranja i primjene
programa**
- **Jasno istaknuti spremnost za
prilagodbu tim različitostima**
- **Uključiti sve dionike
obrazovnog procesa u proces
adaptacije**

Okolnosti provođenja nekog programa su promjenjive i teško do kraja predvidive. Ključno je biti fleksibilan u svojoj implementaciji, tražiti resurse iz različitih izvora te ih koristiti na kreativan način.

Sudionici

Vi ste organizator tečaja kiparstva za opću javnost. Prijavila se osoba bez obje ruke. Jako je zainteresirana i vrlo svjesna činjenice da bez ruku teško može pratiti program rada. Svejedno se želi uključiti. Što ćete učiniti?

Stereotipi, predrasude i diskriminacija

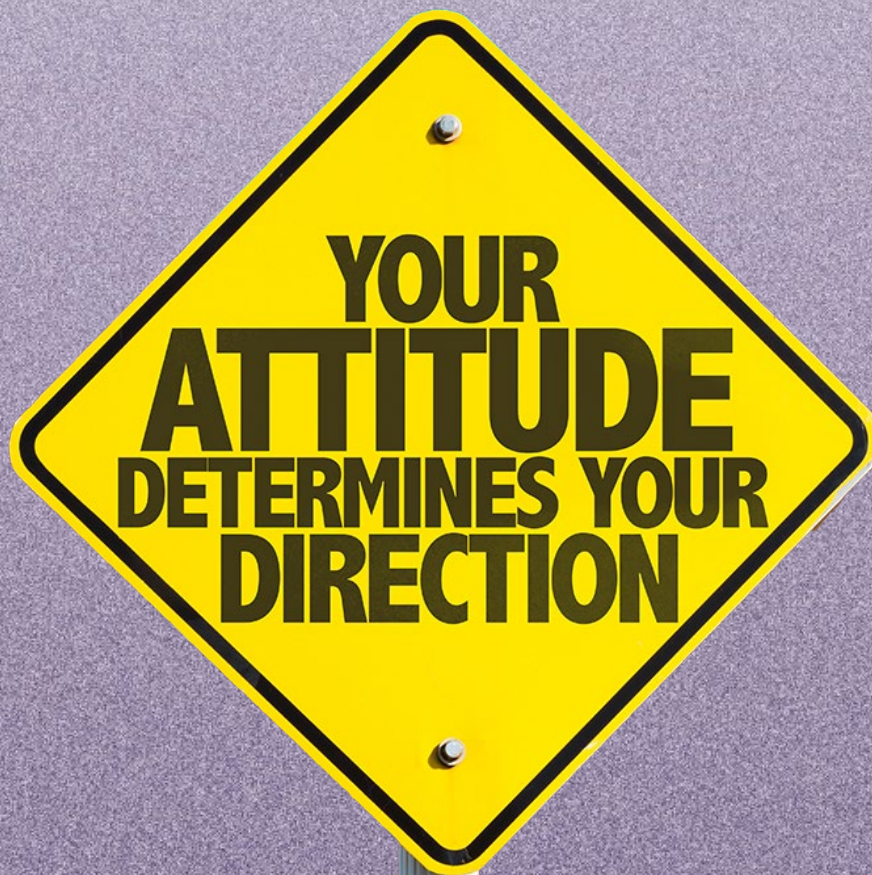

Stavovi

**Stavovi označavaju trajna
vrednovanja ljudi, objekata ili ideja.**

Kada je informativnoj razini pridružena
emocionalna sastavnica, govorimo o
stereotipu.

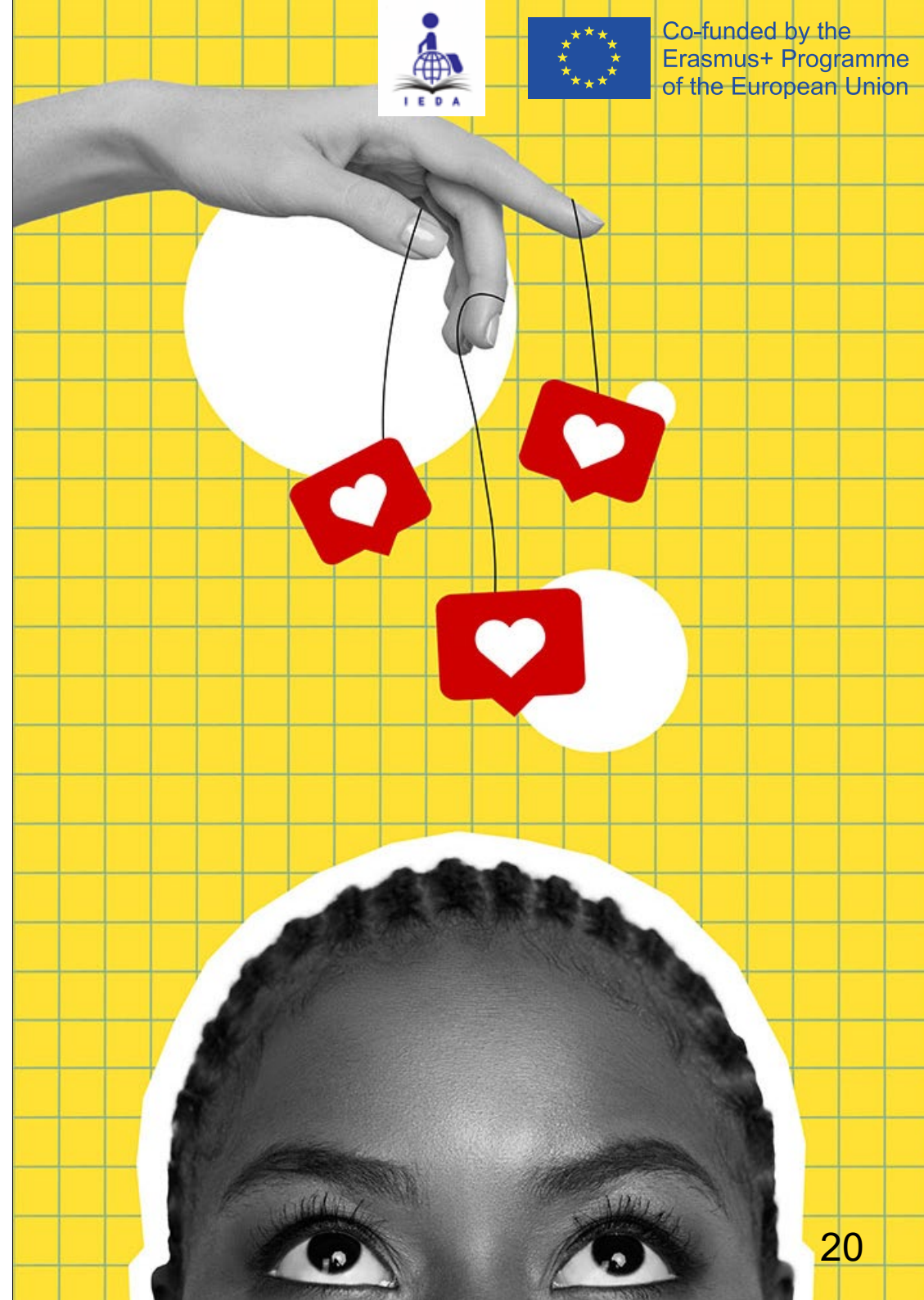
I na kraju ukoliko stav rezultira
ponašanjem koje proizlazi iz
određenog uvjerenja govorimo o
diskriminirajućem ponašanju.

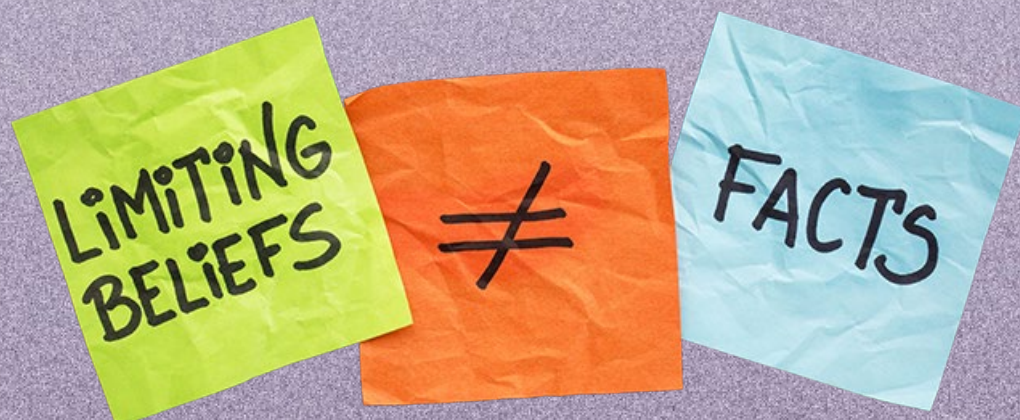

Rečenica „Ljudi nisu neutralni promatrači svijeta nego stalni procjenjivači onoga što vide” označava da svaki čovjek donosi svoje vlastite procjene, sudove i razvija specifično mišljenje o svijetu u kojem se nalazi.

Pri tome se često, to mišljenje ne temelji u potpunosti na realitetu, već na drugim, često nepouzdanim izvorima informacija ili nedostatku istih.

Stereotip

Stereotip je generalizacija o grupi ljudi, kojom se istovjetne osobine pripisuju gotovo svim članovima grupe, neovisno o stvarnim varijacijama između članova.

Njime pripisujemo istovjetne osobina nekome samo zbog ideje o pripadnosti određenoj grupi. Opis čovjeka kao „spoznajnog škrca” označava čovjekovu tendenciju da razmišlja u kategorijama.

Naime, vremena je jednostavno premalo da za svaku okolnost, objekt i biće provedemo detaljnu analizu u svrhu donošenja što točnijeg mišljenja o istome. Stoga, skloni smo percipirati svijet „mentalnim prečacima“, odnosno zaključivati o jedinki na osnovi grupe kojoj pripada.

Kakve stereotipe o osobama s invaliditetom poznajete?

Predrasuda

Predrasuda označava neprijateljski ili negativan stav prema pripadnicima prepoznatljive skupine ljudi, koji se zasniva isključivo na njihovu članstvu u toj grupi.

Ona uključuje emocionalni aspekt, odnosno neugodan osjećaj naspram pojedinca samo zbog ideje o pripadanju nekoj grupi.

Postoje li predrasude prema osobama s invaliditetom?

Što mislite, koje sve emocije se javljaju naspram osoba s invaliditetom?

Diskriminacija

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Diskriminacija je ponašanje koje odstupa od uobičajenog samo zbog ideje o pripadanju nekoj grupi.

Ovdje je naglasak na ponašajnoj sastavnici stava koja proizlazi iz stereotipa, odnosno predrasude.

Pozitivna diskriminacija označava situacija u kojoj se pojedincu daje prednost samo na temelju pripadnosti određenoj grupi, unatoč njezinim realnim karakteristikama. Rezultat toga je nemogućnost samoostvarenja, jer je realizacija osobe rezultat njezine pripadnosti, a ne kvaliteta koje posjeduje.

Jeste li ikada čuli da je osoba s
invaliditetom diskriminirana na osnovi
njezinog oštećenja?

Opišite!

Osobe s invaliditetom

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Osobe s invaliditetom su (najbrojnija) manjinska skupina. Na lat. riječ „invalidus” znači nemoćan, slab, nesposoban. To je grupa čijim je pripadnicima zajedničko „posjedovanje” oštećenja dovoljno izraženog da značajno ometa njihovo svakodnevno funkcioniranje.

Kao takve, osobe s invaliditetom predstavljaju ranjivu skupinu. Njihova poveznica jest deficit u nekom specifičnom obliku.

To je plodno tlo za razvijanje stereotipa, predrasuda i ispoljavanje diskriminirajućih ponašanja. Postoji niz naziva koji se koriste za tu populaciju ljudi („invalid“, „invalidna osoba“, „hendikepirana osoba“, „osoba s posebnim potrebama“), međutim ispravno je koristiti formulaciju „osoba s invaliditetom“.

Na taj način osobu stavljamo na prvo mjestu, a tek onda njezino oštećenje.

Osobe s invaliditetom nemaju posebne potrebe već potrebe zadovoljavaju na drugačiji način, stoga termin „osoba s posebnim potrebama“, također nije ispravan.

Što možemo učiniti da ublažimo efekt predrasuda i smanjimo diskriminaciju?

- **Osvijestiti postojanje stereotipa, predrasuda i diskriminatornih ponašanja**
- **Educirati se o posljedicama takvih stavova**
- **Pronaći motivaciju za suzbijanje istih**
- **Jačati znatiželju naspram pojedinca (pripadnika neke skupine - OSI)**
- **Informirati se o pojedinoj skupini**
- **Stupiti u neposredan kontakt s osobom određene grupe**
- **Razvijati empatičko slušanje**

Sudionici

Je li diskriminirajuće ukoliko zaposlimo OSI na radno mjesto za koje je jasno da neće moći u potpunosti odrađivati? To se često čini u dobroj namjeri s idejom da se ta osoba neće moći nigdje drugdje zaposliti. Zašto je to loše?

Europske regulative i preporuke

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Međunarodni dokumenti

Međunarodni dokumenti koji su važni u području obrazovanja odraslih osoba s invaliditetom, a koje ćemo detaljnije predstaviti u nastavku, jesu:

- **Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda**
- **Konvencija o pravima osoba s invaliditetom**
- **Direktiva (EU) 2016/2102 Europskog parlamenta i Vijeća**

Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda donesena je 4. studenog 1950. godine, a stupila je na snagu 1953. godine. Njome se države članice Vijeća Europe obvezuju osigurati zaštitu temeljnih građanskih i političkih prava i sloboda.

Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda: Članak 14

U članku 14. određeno je da će se „uživanje prava i sloboda koje su priznate u ovoj Konvenciji osigurati bez diskriminacije na bilo kojoj osnovi, kao što je spol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijest, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili društveno podrijetlo, pripadnost nacionalnoj manjini, imovina, rođenje ili druga okolnost“.

Pravo na obrazovanje, kao dio Konvencije, spominje se u članku 2. Protokola uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Prema tom članku „nikome neće biti uskraćeno pravo na obrazovanje. U obavljanju svojih funkcija povezanih s odgojem i poučavanjem država će poštovati pravo roditelja da osiguraju odgoj i poučavanje u skladu sa svojim vjerskim i filozofskim uvjerenjima“.

Konvencija o pravima osoba s invaliditetom

Konvencija o pravima osoba s invaliditetom usvojena je na Općoj skupštini Ujedinjenih naroda 13. prosinca 2006. godine. To je dokument usmjeren prema promicanju i zaštiti prava osoba s invaliditetom.

Konvencija o pravima osoba s invaliditetom: Članak 2

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Konvencija UN - a u članku 2. obrađuje tematiku vezanu za diskriminaciju na osnovi invaliditeta koja uključuje sve oblike diskriminacije, uključujući i uskraćivanje razumne prilagodbe. Također, naglašava važnost korištenja univerzalnog dizajna prilikom oblikovanja proizvoda, okruženja, programa i usluga tako da ih mogu koristiti svi ljudi u najvećoj mogućoj mjeri, bez prilagođavanja i preoblikovanja.

Konvencija o pravima osoba s invaliditetom: Članak 24

Konvencija o pravima osoba
s invaliditetom – članak 24.
obrađuje temu obrazovanja
osoba s invaliditetom. Pri tome,
države potpisnice moraju osigurati
sljedeće:

- **Zaštitu osobama s
invaliditetom i djeci s teškoćama
u razvoju od isključenosti iz
općeg obrazovnog sustava na
osnovi invaliditeta ili teškoća**

- **Pristup kvalitetnom i besplatnom osnovnom obrazovanju i srednjem obrazovanju za osobe s invaliditetom, na ravnopravnoj osnovi s drugima, u zajednicama u kojima žive**
- **Razumnu prilagodbu individualnim potrebama**
- **Adekvatan sustav podrške unutar općeg obrazovnog sustava**
- **Pružanje učinkovitih individualiziranih mjera potpore u okruženjima koja najviše pridonose akademskom i socijalnom razvoju, u skladu s ciljem potpunog uključivanja**

Zakonodavac je ratifikacijom Konvencije UN - a dužan poduzeti potrebne mjere za olakšavanje pristupa i kreiranje inkluzivnog okruženja, obuku stručnjaka, zapošljavanje učitelja s invaliditetom te suzbijanje diskriminacije.

Inkluzivno obrazovanje zahtijeva osiguravanje svake neophodne potpore, tehničke pomoći te poučavanja vještina koje bi olakšale puno i ravnopravno sudjelovanje u životu zajednice.

Konvencija o pravima osoba s invaliditetom: Članak 24, Točka 3

U točki 3. članka 24. Konvencije UN - a određeno je da će države stranke omogućiti osobama s invaliditetom učenje životnih i društvenih razvojnih vještina kako bi olakšale njihovo puno i ravnopravno sudjelovanje u obrazovanju i životu kao članova zajednice. U tu svrhu, države će učiniti sljedeće:

- **Olakšati učenje Brailleovog pisma, alternativnog pisma, augmentativnih i alternativnih načina, sredstava i oblika komunikacije, vještina orijentacije i pokretljivosti te promicati potporu vršnjaka i mentorski rad**

- **Olakšati učenje znakovnog jezika i promicanje jezičnog identiteta zajednice gluhih**
- **Osigurati provođenje obrazovanja osoba, poglavito djece koja su slijepa, gluha ili gluhoslijepa na najprikladnijim jezicima i načinima te sredstvima komunikacije za te pojedince, i u okruženjima koja u najvećoj mogućoj mjeri potiču intelektualni i socijalni razvoj**

- **Nadalje, kako bi pomogle u osiguranju ovog prava, u točki 4. istog članka određeno je da će „države stranke poduzeti odgovarajuće mjere za zapošljavanje nastavnika, uključujući nastavnike s invaliditetom, koji znaju znakovni jezik i Brailleovo pismo i obučit će stručnjake i osoblje koje radi na svim obrazovnim razinama. Takva obuka će uključivati svijest o invaliditetu i korištenje odgovarajućih augmentativnih i alternativnih načina, sredstava i oblika komunikacije, obrazovnih tehnika i materijala za potporu osobama s invaliditetom.**

Konvencija o pravima osoba s invaliditetom: Članak 24, Točka 5

Točkom 5. određeno je da će „države stranke osobama s invaliditetom osigurati pristup općem tercijarnom obrazovanju, stručnom usavršavanju, obrazovanju odraslih i cjeloživotnom učenju bez diskriminacije i na ravnopravnoj osnovi s drugima. U tu svrhu, države stranke će osigurati razumnu prilagodbu za osobe s invaliditetom“.

Direktiva (EU) 2016/2102 Europskog parlamenta i vijeća

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Direktiva (EU) 2016/2102 Europskog parlamenta i Vijeća donesena je 26. listopada 2016. godine kako bi se osigurala pristupačnost internetskih stranica i mobilnih aplikacija tijela javnog sektora.

U kontekstu ove Direktive pristupačnost bi se trebala shvaćati kao načela i tehnike koje treba poštovati pri dizajnu, izradi, održavanju i ažuriranju internetskih stranica i mobilnih aplikacija kako bi ih se učinilo pristupačnijima korisnicima, a osobito osobama s invaliditetom.

Digitalna pristupačnost polazi od četiri osnovna načela koja zahtijevaju da svi korisnici, bez obzira na svoje mogućnosti, mogu:

- **Percipirati informacije i sastavne dijelove korisničkog sučelja (mogućnost opažanja);**
- **Upravlјati korisničkim sučelјem (operabilnost);**
- **Razumјeti informacije i način rada korisničkog sučelјa (razumlјivost);**
- **Pristupiti sadržaju bez obzira na tehnologiju (stabilnost).**

Ta su načela pristupačnosti pretočena u kriterije uspješnosti koji se mogu ispitivati, poput onih koji su u temelju europske norme EN 301 549, a koja se koristi prilikom izrade mrežnih stranica i programskih rješenja za pokretne uređaje tijela javnog sektora, njihovog izgleda, načina navigacije kroz sadržaj, pretraživanje i strukturu.

Dodatni linkovi:

European Convention on Human Rights

Race and identity: What Is Inclusion?

Manifesto for Adult Learning in the 21st Century: The Power and Joy of Learning

Crip Camp: A Disability Revolution (2020)

The UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities

Inclusive Education & Disability: Good Practices from around Europe

UNESCO: What is inclusion?

Red Squirrel: Promoting Equality, Diversity and Inclusion in Adult Education

CNA Insider: Through The Eyes Of The Blind: Life Of The Visually Impaired | Seeing Is Believing | Part 1/2